

P O D S U M O W A N I E

PoMOCna KAWA #42

POZNAJMY SIĘ! O POMOCY UCZNIOM Z UKRAINY W
NOWYM ROKU SZKOLNYM

16 ORGANIZACJI WZIĘŁO UDZIAŁ W NASZYM SPOTKANIU Fundacja Nieobcy, Fundacja Pomocy Wzajemnej BARKA, Fundacja Avalon, Stowarzyszenie Homo Faber, Polskie Forum Migracyjne, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego

We wtorek 5 września odbyło kolejne spotkanie z cyklu „PoMOCna Kawa”. Tym razem w gronie organizacji pozarządowych staraliśmy się zidentyfikować aktualne wyzwania dotyczące dzieci i młodzieży z Ukrainy w polskich szkołach. Wzięliśmy pod uwagę także najnowsze dane zebrane przez UNHCR. Wskazują one, że na szczególną uwagę zasługuje sytuacja dzieci, które z różnych powodów nie trafiają do polskiego systemu szkolnictwa. Poniżej znajdziecie pisemne podsumowanie najważniejszych wniosków z naszej dyskusji.

Komunikat UNHCR i UNICEF

“Ponad połowa ukraińskich dzieci uchodźców w Polsce nie jest zapisana do krajowego system edukacji”

- informuje UNICEF i Agencja ONZ ds. Uchodźców (UNHCR).

Organizacje apelują do rodziców uchodźców, aby zapisali swoje dzieci do polskich szkół. Dlaczego? Ponieważ **nauka w tradycyjnym środowisku z rówieśnikami i nauczycielami ma ogromne znaczenie nie tylko dla ich edukacji, ale także socjalizacji, zdrowia psychicznego oraz ogólnego samopoczucia**. Szkoły to nie tylko miejsca nauki, ale także źródło rutyny i bezpieczeństwa dla dzieci, które przeżyły trudne doświadczenia, takie jak utrata, przesiedlenie i przemoc. Umożliwiają nawiązywanie przyjaźni, otrzymywanie wsparcia od nauczycieli i integrowanie się z lokalnymi społecznościami. Ponadto szkoły **zapewniają dostęp do usług wspierających zdrowie psychiczne i dobrostan dzieci**. Według dostępnych danych obecnie **tylko nieco mniej niż połowa dzieci uchodźców z Ukrainy (około 173 tys.) uczęszcza do polskich szkół, w tym do szkół podstawowych i średnich**. Warto zauważyć, że mniej więcej co piąty ukraiński uczeń w wieku licealnym uczęszczał na koniec poprzedniego roku szkolnego do polskich szkół

Dzieci uchodźców, które nie uczęszczają do polskich szkół, prawdopodobnie próbują **kontynuować naukę online, korzystając z ukraińskiego programu nauczania lub innych platform do nauki na odległość**. Niestety te metody nie zapewniają pełnego wsparcia dla rozwoju społecznego i niekoniecznie przynoszą pozytywne efekty w dłuższej perspektywie czasowej. Dodatkowo wiele dzieci w Ukrainie straciło już sporo czasu nauki stacjonarnej z powodu pandemii COVID-19.

Okolo 30% dzieci z Ukrainy uczęszczających na zajęcia w polskim systemie edukacji prawdopodobnie również korzysta z nauki online, co może być wyjątkowo trudne i wyczerpujące. Niektóre dzieci uczą się nieformalnie, uczęszczając do ukraińskich szkół lub całkowicie rezygnując z nauki. Niskie wskaźniki skolaryzacji można przypisać czynnikom takim jak częste przemieszczanie się dzieci między Ukrainą a Polską, bariery językowe oraz ograniczone możliwości szkół w przyjmowaniu nowych uczniów.

Rekrutacja do szkoły

Zasady rekrutacji do szkół ponadpodstawowych w Polsce opierają się na systemie zdobywania punktów za określone osiągnięcia w toku nauki w szkole podstawowej (za udział w konkursach, za świadectwo itd.), które następnie sumują się i stanowią podstawę przyjęcia do konkretnych placówek. **Uczniowie z Ukrainy w takich warunkach znajdują się na straconej pozycji – już na starcie nie mają czasu ani możliwości zbierać punktów do rekrutacji na tych samych zasadach co dzieci z Polski**, ponieważ spędziły o wiele mniej czasu w szkole (np. 2 semestry, a nie osiem lat). Dodatkowo nie znając języka polskiego, nie mogą wykonywać aktywności, za które przypisywane są punkty (np. wzięcie udziału w olimpiadzie). **Jeżeli skończą szkołę podstawową, to liczba punktów, którą zebrali, pozwoli im na dostanie się do mniej renomowanych szkół bądź pozostanie na liście rezerwowej.** Mowa tutaj o problemie systemowym – rekrutacja oparta na wyżej opisanych zasadach nie przewiduje w pełni sprawiedliwego rozwiązania dla znajdujących w takiej sytuacji jak dzieci z Ukrainy w Polsce.

Dezinformacja

Niektórzy rodzice uczniów ukraińskich nie posiadają pełnej i aktualnej informacji związanej z obowiązkiem szkolnictwa swoich dzieci. Podczas spotkania zostały przytoczone sytuacje, w których to szkoły miały zabraniać dzieciom z Ukrainy uczęszczania do ukraińskich szkół online. Zdarzały się także przypadki wprowadzania w błąd poprzez przekazywanie, jakoby nieuczęszczanie do polskiej szkoły stanowiło podstawę odebrania świadczeń socjalnych, zabrania dziecka bądź groziło deportacją. Ponadto bywa, że rodziców nie informuje się, w niektórych placówkach, np. o prawie odwołania się od decyzji szkoły do kuratorium oświaty.

Może to powodować ich późniejszą niechęć i poczucie gorszego traktowania przez szkoły. Takie sytuacje wpływają na finalną decyzję rodziców o przyszłości edukacyjnej dzieci.

Różnice systemowe

Nie istnieje jednolity system, który pozwoliłby dyrekcji uznać, do której klasy polskiej szkoły nadaje się uczeń ukraiński. Podczas naszych rozmów pojawiły się informacje, że w jednych placówkach dyrekcja analizuje przetłumaczony program nauczania konkretnych klas, natomiast w innych stosuje się rozwiązanie bardziej ogólne (np. ukończenie 9. klasy ukraińskiej oznacza, że dziecko ukończyło polską szkołę podstawową). Rodzice dzieci są także postawieni przed sytuacją, w której ukończenie ukraińskiej szkoły nastąpi szybciej niż polskiej. Dlatego też nie chcąc, aby dziecko spędzało niepotrzebnie dodatkowe lata w polskiej szkole, decydują się na naukę online w szkole ukraińskiej. Sytuację dodatkowo komplikuje poziom znajomości języka polskiego. Nawet jeśli dziecko opanowało podstawę programową, to w polskiej szkole musi umieć to wykazać, posługując się językiem polskim. Wynik takiego działania może stanowić podstawę decyzji o skierowaniu do niższej klasy.

Zamykanie oddziałów przygotowawczych

Zespół Mapuj Pomoc podczas aktualizacji bazy (w tym mapy oddziałów przygotowawczych, którą możecie znaleźć [tutaj](#)) zauważył zwiększoną liczbę oddziałów przygotowawczych, które się zamykają. Ten temat został podniesiony także na naszym spotkaniu. Zgodnie z prawem oświatowym są to „oddziały szkolne dla osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach edukacji innych państw i nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki”. Jeśli zimą przybędzie następna fala osób uchodźczych, może mieć to negatywne skutki.

Mieszkańcy miejsc zbiorowego zakwaterowania

Część osób uchodźczych z Ukrainy podjęła decyzję o zamieszkaniu w miejscach zbiorowego zakwaterowania i swoje codzienne życie dostosowała do miejscowości, w którym ów miejsce się znajduje. **Jeżeli takie placówki położone są w małych miastach, istnieje duża szansa, że miejsc w szkołach nie będzie. Wiąże się z tym zjawisko wykluczenia komunikacyjnego, które powoduje, że dziecko nie ma możliwości spróbować dostać się do szkoły np. w sąsiednim mieście, ponieważ i tak nie będzie możliwości, by do niej dojechać.**

Prawodawstwo nieprzychylnie współpracy pomiędzy sektorem NGO a szkołami

Obecnie procedowana ustawa nowelizująca prawo oświatowe, zwana potocznie Lex Czarnek 3.0, powoduje, że **szkoły niechętnie nawiązują współpracę z wyspecjalizowanymi organizacjami pozarządowymi, które chcą je wesprzeć w procesie integrowania dzieci z Ukrainy z rówieśnikami z Polski.** Odbiera to możliwości wspólnego działania dla dobra tych dwóch grup. Szkoła pozostawiona jest sama sobie z wszystkimi wyzwaniami, pomimo że przedstawiciele sektora NGO są gotowi pomóc i odciążyć placówkę w wielu zadaniach.

Przeciążenie dzieci

Niejasna sytuacja edukacji dzieci z Ukrainy w Polsce, wywołana przez powyżej opisane wyzwania, wydaje się prowadzić do wniosku, że najlepiej pozostać w dwóch systemach szkolnictwa – polskim i ukraińskim – „tak na wszelki wypadek”. **Takie rozwiązanie mocno obciąża dzieci, które i tak są już narażone na stres i traumę wywołaną przez wojnę.**

Dziękujemy za udział w ostatniej „PoMOCnej Kawie”. Jak widać, problematyka edukacji dzieci i młodzieży z Ukrainy w polskich szkołach jest skomplikowana, wymaga dalszej analizy oraz wspólnych działań. Zidentyfikowaliśmy wiele wyzwań, zarówno systemowych, jak i indywidualnych, które mają wpływ na integrację i edukację tej szczególnej grupy.

Jesteśmy świadomi, że to tylko **wierzchołek góry lodowej** i potrzebujemy dalszych rozmów i działań w celu znalezienia konkretnych rozwiązań. Dlatego na kolejnych spotkaniach będziemy kontynuować temat edukacji, starając się skupić na poszczególnych aspektach, które wymagają natychmiastowej interwencji i wsparcia.

Zachęcamy do dalszego angażowania się w nasze inicjatywy i dzielenia się swoimi doświadczeniami podczas kolejnej wspólnej kawy.

If you need a contact for a specific organisation, please email us at mapujpomoc@culturelab.pl.